

PROPRIETAR-DIRECȚOR

Dr. AUGUSTIN POPA

Redacția și administrația
BLAJ, JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:

conform regulamen. de a-
plicare a tarifului comer-
cial, categoria V.

REDACTOR

Prof. DUMITRU NEDA

Foaie înscrisă în Registrul de
publicații al Trib. Târnava-Mică
sub Nr. 2-1938.

ABONAMENTE

Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Unitatea

Foaie bisericească — Apare în fiecare Sâmbătă

Mai mult curaj!

(+) Se vede că îndată ce s'a dat voie, de cei dela putere, să se facă denunțuri, au început să curgă gârlă destăinuirile-pări. Firește că e vorba — asta fără excepție — de fel de fel de păcate de-ale altora, nu de-ale celor ce au dat drumul hârțuilor cu ponosuri și învinuiri. Din hotărârea autorităților de a nu mai primi reclamațiuni și plângeri nesemnate, apare limpede un lucru: aproape toți părătorii vreau să rămână în umbră. De înfruntarea, dela față la față, a făptuitorului de rele și a relelor făptuite, nici pomenire. Și să nu se uite că așa ceva se întâmplă sub un regim care s'a arătat gata să țină seama de plângerile îndreptățite ce i-se vor aduce la cunoștință, legându-se că va apăra și va repara drepturile și cinstea singuraticilor, ca și a instituțiilor de stat, oricine ar fi cel ce le va fi vătămat și știrbit cumva!

Ne întrebăm îngrijorați: care să fie pricina acestei slăbiciuni, pe cât de păcătoase, pe atât de primejdioase? Nu-i prea greu de descoperit: cumplita atmosferă de slugărnicie și fățarnicie în care a trăit de veacuri, mai ales pătura suprapusă din lumea românească, de unde apoi acest virus al destrămării și nevoinței a trecut și la păturile de jos. S'a tot cântat și descântat proverbul bun pentru suflete de sclavi: „Capul aplecat de sabie nu-i tăiat“, până ne-am ales cu o lume de târă-brâu și de lași, fără demnitate și fără șira spinării. Această temelie netrebnică a fost apoi împodobită cu altă vorbă mare ce a trecut din gură în gură: „Tăcerea e ca mierea“, și a fost tradusă în faptă așa: Taci tăcerea peștelui când cuvântul ți-ar cădea greu, ori ți-ar putea cășuna neplăceri, dat fiind că „Adevărul umblă cu capul spart.“ Mulțumită acestei „înțelepciuni“ am fost blagosloviți cu o liotă de politicieni, profesori universitari, ziariști etc., și elemente din protipendada vieții publice și chiar și din înaltele cercuri ieratiche, gata ori-când să proslăvească puternicii zilei, niciodată îndrăznind să repete muștrarea austerului și Sfântului lăcuior al deșertului Ion Botezătorul: Nu ți-se cade!

Se scrie și se vorbește acum, pe lângă toate opreliștile date, despre fărâdelegile stăpânirii din ultimii zece ani. Se pierde însă mereu din vedere realitatea ce apasă extraordinar de greu în cumpăna adevărului și a dreptății: Fără atâtea capete plecate și fără atâtea guri mute pentru muștrare, dar gata pentru preamărire, nu s'ar fi ajuns la prăpastia în care ne aflăm. Curaj creștinesc, luminat, la vreme potrivită și la loc potrivit: iată ce ne-a lipsit și iată de ce caută să ispășim astăzi atât de amar. E grozav să te gândești că din sutele de excelențe ministeriale câte s'au perândat pe la guvernele din răstimpul pomenit,

Noul regim și Biserica

Concepția Conducătorului Statului despre rostul și misiunea Bisericii

Țara se preface radical. Rând pe rând vor trebui să se schimbe toate rânduelile și așezările ei în sensul ideologiei politice a noului regim pe care-l avem. — Patriarhul ortodoxiei românești, I. P. S. Nicodim „a luat cunoștință“ că nici Biserica nu va fi ferită de această pornire reformatoare. Nici dânsul nu pare a fi străin de asemenea gânduri, pe care însă așteaptă să le realizeze nu autoritatea bisericească, ci conducerea de Stat. Va trebui însă „să se mențină în concertul principiilor ortodoxe“. În care scop I. P. S. Sa cuprinde într'un memoriu un întreg proiect de reformă generală a Bisericii ortodoxe, spre a servi de îndreptar puterii de stat „în reorganizarea ce eventual s'ar face“.

Oricât de interesant acest proiect, pe noi nu ne privește. Ne bucurăm însă că el a prilejit o scrisoare-răspuns a Conducătorului Statului, d. gen. Antonescu, care își definește limpede atitudinea și concepția ce are despre rostul și menirea Bisericii în viața țării. Publicăm cu multă bucurie, aproape în întregime, această scrisoare, nu numai fiindcă ea constituie un document de temelie pentru raporturile dintre Biserică și Stat sub noul regim, ci și pentru sentimentele de sinceră simțire religioasă și adâncă înțelegere a misiunii Bisericii, care străbate din toate rândurile ei. Iată ce scrie d. gen. Antonescu:

...Socotesc că Biserica, instituție Divină întemeiată de Fiul Lui Dumnezeu și adoptată de poporul nostru încă din îndepărtate veacuri, pentru a-l înălța sufletește și a-l mântui, este singura în măsură și în drept să stabilească în conformitate cu chemarea ei și cu ne-

un singur bărbat de stat s'a aflat care, odată ce, după doi ani de împreună lucrare cu fostul Suveran, a înțeles că pe calea apucată și cu metodele preconizate, ne prăvălim în haos și în pierire, și-a tras consecințele și n'a mai primit nici un fotoliu ministerial, nici chiar în formații de-ale partidului său; mai mult: până n'au fost astupate gurile tuturor cu pumnul, a strigat cu glas mare, cu vreme și fără vreme, profeticul: Nu ți-se cade; zic: nu-i teribil să te gândești că singur Iuliu Maniu, avocatul mitropolitului Mihail, prietenul lui Bunea, ucenicul lui Ion Micu-Moldovan dela Blaj, s'a menținut pe aceeași linie a demnității ne-nfricate? — Tragedia pe care o trăiește neamul nostru doar ne va deschide ochii. Lecția ei, dealtfel, e limpede: Să ne curățim simțirile și fiecare din noi să aibă, cu orice risc, curajul creștinesc reclamat de împrejurări. Ca sânu se mai repete trecutul.

cesitățile timpului, normele de activitate. Statul nu are a se îngriji decât de a-i indica în înțelegere și conlucrare acele norme directoare necesare pentru stabilirea în ansamblul său a tuturor funcțiunilor lui spirituale, culturale și publice. Un stat întemeiat pe spiritualitatea creștină, cum este al nostru astăzi, e respectuos față de Dumnezeu și de Sfânta Biserică. Statul Român de azi are deplină încredere în Biserica Neamului așa încât nu se îndoește cătuși de puțin că ea își va da normele cele mai potrivite pentru o activitate pastorală cât mai intensivă și cât mai folositoare neamului nostru pe care nimeni nu-l iubește ca ea.

Eu n'aștept dela slujitorii Bisericii, mai mari și mai mici, decât să fie pătrunși până în adâncul conștiinței lor de caracterul Dumnezeesc al ei și de răspunderea lor de trimiși ai lui Dumnezeu în mijlocul neamului nostru. Conștiința că ei stau sub ordinele lui Dumnezeu trebuie să-i facă să ardă de râvnă. Numai atunci își vor îndeplini misiunea spre cel mai mare folos pământesc și ceresc al Neamului nostru.

Cred de altfel, că pentru o Biserică străbătută și încalzită puternic de conștiința misiunii ei, lucrul principal nu este felul cum sunt precizate sau cum vor fi schimbate câteva paragrafe. Duhul ei viu și râvna ei sfântă se poate manifesta tot cu atâta forță sub orice formă a legilor de organizare.

Nici în viața de Stat lucrul principal nu sunt legile, ci sufletul conducătorilor și al funcționarilor ei. Cu atât mai mult trebuie să fie valabil acest adevăr în viața bisericească.

Atât în calitatea mea de Conducător al Statului Național Legionar, care-și toarce puterile din spiritualitatea creștină a Neamului, alimentată de Sfânta Noastră Biserică, cât și ca fiu credincios al acestei Biserici, dornic să-mi dobândesc în sânul Ei mântuirea sufletească, cerința cea mai mare pe care o adresez Bisericii este: să-și aprindă până la incandescență râvna apostolească și propovăduitoare. Să vadă pe apostolii altarelor la înălțimea credinței pe care o propovăduiesc, la înălțimea nădejzilor ce și le pune acest Neam în Dumnezeu și în puterile Lui cerești. Așa vrea să fie în stare să susție continuu la această înălțime credința tineretului. Aș vrea în sfârșit să vadă că preotul prin pregătirea lui, prin purtarea lui, prin deslegarea lui de cele pământești și prin exemplul lui, în toate, să readucă în fața altarului și în Biserică pe toți aceia care s'au îndepărtat mai mult sau mai puțin de ea, din vină tuturor. Sunt convins că dacă vor înscrie acum aceea epocă de supremă trăire morală și spirituală pe care fiecare Neam trebuie să o aibă, ne vom purifica radical firea și-i vom da acel caracter de soliditate definitivă, care să ne facă mai serioși și mai bărbați pentru toate timpurile viitoare.

Legea de organizare pe care o are Biserica noastră acum nu conține de altfel, după umila mea părere, nimic care ar împiedeca pe slujitorii Altarului să-și facă datoria...

Citim și luăm act cu vie satisfacție. Suntem de perfect acord cu directivele pe care, dintr'o înaltă simțire creștinească și o patriotică înțelegere a intereselor de stat, le fixează Conducătorul țării pentru a reglementa activitatea Bisericii și colaborarea ei prietenească la restaurarea vieții publice românești.

Înainte de toate, se afirmă și subliniază perfectă autonomie a Bisericii. Ea singură, nu

Statul, este chemată să-și stabilească normele de activitate și organizarea corespunzătoare misiunii ce are de împlinit. — Nici nu s'ar putea altfel. În clipa când puteri străine, lumești, se vor apuca să reformeze și să conducă după ale lor planuri institutul mântuirii așezat de Hristos pe temelii imutabile, Biserica devine și ea o simplă instituție de Stat în care nu mai pulsează veșnicia. Dar dacă ea nu aduce suflul suprafirescului în sbuciumul vremelniceii, nu mai are nici un rost și nici un drept de existență.

De aceea, în locul al doilea, bine face d. gen. Antonescu accentuând că nu așteaptă dela slujitorii altarelor nimic altceva decât să fie devotați integral acestei misiuni sublime și proprii lor: de a lega tot mai strâns sufletul nației de Dumnezeu. În această muncă nu vor întâmpina piedeci și aceasta făcând au dat cea mai mare și mai de preț contribuție la renașterea națională pe care o vrem. — Nu ne îndoim, că această muncă integral închinată menirii sale firești, va fi făcută posibilă preoțimii și prin asigurarea unui minim de existență materială corespunzătoare.

În urmă, un alt mare adevăr subliniat în scrisoarea d. general: *Nu legi, ci oameni!* Ne trebuiesc preoți „pătrunși până în adâncul conștiinței lor de caracterul dumnezeesc“ al Bisericii și cari „să-și aprindă până la incandescentă râvna apostolească și propovăduitoare“. Aceștia vor putea munci cu rod ori-care ar fi cadrele de organizare externă.

Nu avem nimic de adăugat. Dorim ca nobilele intențiuni ale Conducătorului Statului să se realizeze deplin, rodind o colaborare armonioasă și binecuvântată între puterea spirituală și cea politică. Din partea noastră vom face tot ce ne stă în putință pentru ca așa să fie!

Răspunderi și libertate. „Prefața la planul general de reorganizare a armatei“ a citit-o lumea românească cu adâncă mâhnire, dar și cu dorința de a vedea răsărind din durerosul diagnostic o armată nouă, animată de alt spirit și ferită de uritele abuzuri din tre-

cut. Sentimentul public cere, în chip firesc, și stabilirea dreaptă a răspunderilor și sancționarea lor necruțătoare. Și nu numai în rândurile conducătorilor miitari. Fiindcă e perfect adevărată concluzia d-lui general: nu armata are vina situației tragice în care am ajuns, ci „conducerea politică, care nu a pregătit-o din vreme și din această cauză nu a întrebunțat-o când a fost nevoie.“

De sigur fostele excelențe, cu și fără uniformă, ale răposatului regim, vor invoca fel și fel de scuze. Nu vor putea scăpa însă nici cum de acuza cea mai grea dintre toate, care a făcut posibilă toată gama de ticăloșii ce ne-a dus la dezastru: s'au pretat la rolul de călăi ai libertăților publice, au înăbușit glasul opiniei publice, au ținut națiunea în totală ignoranță atât în ce privește criminalele acțiuni ale puternicilor zilei cât și amenințările ce se desemnau la orizont. „Vina exponenților vechiului regim — remarcă „Universul“ din 5-10-40 — este că au întreținut acest spirit opresiv, care a falsificat întreaga viață publică a țării și a anihilat toate forțele vii ale națiunii, pentru ca la adăpostul unui monopol de clică, toate orientările și inițiativele în politica națională și în problemele externe să fie confiscate națiunii, iar la adăpostul impunității asigurate, să fi deslănțuit cele mai îndrăznețe abuzuri.“

Iată de ce subscriem și noi cu toată convingerea postulatul național pe care-l formulează d. Stelian Popescu în același număr al „Universului“: „să se lase *presa liberă* să fie, în interesul tuturor, a patra putere, dar să i-se fixeze o *răspundere efectivă*, onestă și națională.“ „Dacă presa ar fi fost liberă — continuă Dsa — multe din nenorocirile cari s'au abătut asupra neamului nostru n'ar fi avut loc. O presă liberă ar fi deschis calea discuțiilor în problemele ce de câțiva ani se puneau nouă și lumii întregi, iar instinctul nostru național, și acum ca și acum 25 de ani, ar fi găsit demult drumul pe care trebuia să mergem. A gâtui presa onestă și verificată în dragostea ei de neam, înseamnă a ascunde adevărul și a ne îndrepta spre alte dezastre.“

„Cavalerism“ unguresc

Credeam că furia ungurească se va moli după câteva zile de chefuri sanghinante. Nu ne puteam închipui ca sălbătăcia să continue în fața cu și complicitatea autorităților. Ne-am înșelat. Autoritățile s'au stabilit toată linia la posturile lor — teroarea, atrocitățile, barbariile merg înainte. Neînchipuit sălbatic. Sistematice. Ele par a urmări un scop precis: alungarea intelectualilor români din ținuturile ocupate. Ușor de înțeles de lumină deosebită aruncă asupra caracterului și temperamentului unguresc, asupra civilizației și creștinismului unguresc, jurarea foarte elocventă, că pornirile de și cruzime asiatică nu se opresc nici în altarelor lui Hristos, nu respectă nici pe slujitorii altarelor. Mai mult: aceștia par a fi victimele preferate ale jandarmilor și echipelor oficiale de teroriști și călăi. — În câteva cazuri de martiraj românesc a unor din preoții noștri. Există, de sigur, și altele multe. Pe acestea însă le-am verificat aici Blaj.

Păr. *Laurențiu Morar* din Herghelia, județ Mureș: a fost bătut crunt în mai multe rânduri. Jandarmii au omorât în bătai pe marele Sf. Sale, iar pe el l-au alungat peste graniță fără a-i da răgaz să-și înmormânteze marele — Bătut crâncen, de jandarmi, a fost și Pă. *Alexandru Borda* din Turia, jud. Treiscauș. Alungat peste graniță după ce i s'a luat legământ că nu se va mai reîntoarce, n'a avut voie să ia cu dânsul nimica, decât 160 lei.

Păr. *Ioan Oltean*, vprot. on. din Miercurea Nirajului, a fost prins de jandarmi în stradă în ziua de 23 Septembrie, împreună cu șefia sa și cu alți 13 din comună. Bătăile și schinjurile care reîncepeau de îndată ce vedeau victime amețite își redobândeau conștiința, nu se pot descrie. Doctorii se măgulă că mai trăiesc. Părintelui îi repetau, la fiecare lovitură: „mai zidește biserici valahe în școala ta“, iar soției sale, învățătoare: „mai vață-ne copiii românește“. Apoi, afară

Foia „Unirii“

De dragul adevărului

Scrisoare deschisă dlui I. Al. Brătescu-Voinești

de d-na Ana Birtolou, n. Ciceo-Pop,

În aceste ceasuri de crâncenă durere națională un mare scriitor și membru al Academiei Române nu găsește ceva mai bun de făcut, decât să arunce tot noroiul unor amintiri deviate asupra icoanei marelui luptător român din trecutul apropiat, care a fost Ștefan Ciceo-Pop. Așa din bun senin, fără motiv și fără nici un respect de adevăr. — A avut însă și acest gest bizar de răutate un efect bun: a prilejit o admirabilă scrisoare-răspuns a dnei Ana Birtolou n. Ciceo-Pop, fiica atât de regretatului și venerabilului fruntaș al vieții publice românești. Publicată în „Curentul“, o reproducem și noi cu multă plăcere. Nu pentru a risipi efectul rândurilor veninoase și neînțelese ale lui Brătescu-Voinești — cari constituie o tristă condamnare pentru autorul însuși, fără a întuneca cât de puțin memoria celui insultat — ci pentru că ele evocă, vie și luminoasă, figura atât de populară a lui „badea Ștefan“, marele luptător ardelean al cauzei românești și distins fiu al bisericii noastre. — N. Red.

Cineva dintr'un foarte mic și foarte îndepărtat sat din Ardeal, tocmai dela graniță, așteaptă cu înfrigurare zările din București. Așteaptă glasul demnității, glasul intransigenței, glasul trezirii naționale. Acelui cineva îi

este dat să citească într'oză „*Porunca Vremii*“ cu articolul din fruntea ziarului semnat de dv. „reprezentanți ai Națiunii Suverane“.

Ochii trec în fugă avizi peste primele rânduri, pe urmă, citesc și recitesc, mâna care ține ziarul tremură — se poate asemenea scris, asemenea cuvinte din peana subtilului scriitor I. Al. Brătescu-Voinești? Ochii se mai ridică odată, să se încredințeze, să vadă a ceea semnătura, pe urmă se pierd în ceața tomnatică ce se ridică de pe Mureșul trist. Trec clipe de cumplită sbuciumare...

Deodată, din ceață se desprinde figura pe care Domnia-ta o numești „total lipsită de grație, cu expresia atât de deosebită de tipul românesc“. Eu văd figura nobilă a fiului de grănicer Năsăudenii, mai român ca toți românii, cu capul nins, alb ca zăpada de pe piscurile munților noștri, cu privirea duioasă de părinte a celor mulți și obidiți, cu zâmbetul bun; eternul zâmbet iertător — pe care Domnia-ta îl numești „fățarnic, cu fulgerări de rânjet“. Aud glasul cald și vibrător cum îmi spunea: „În fiecare om este semina bunătații, trebuie să ne străduim s'o scoatem la iveală“.

Acum, îmi întinge mâna și îmi zice: „Haide, fata Tatii, să plecăm pe aripile gândurilor departe, departe în trecut“. Mă întorc la căsuța noastră modestă, dar atât de primitoare, intru în „Cancelaria“ Tatii, mă apropiu

cu sfială de biblioteca prin al cărei geam florile opace silabisesc cu curiozitate de cuminte: Corpus Juris, Titus Livius, Kants, Schopenhauer, Schiller, Goethe, Heine, Byron, Shakepeare, Victor Hugo, Balzac, Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Carageale, Xenopol, Ion și desigur Brătescu-Voinești. Deschid cartea și citesc dedicația:

„D-lui Ștefan C. Pop... În semnul adunării și respectului ce-mi impune idealismul sufletului său“. Semnat *Brătescu-Voinești*; acela care a semnat și articolul din „*Porunca Vremii*“.

Privesc și nu îndrăsnesc să pun mâna pe teancul de „Le Temps“ — era mare tăcut, boi, dacă lipsea vre-un număr din ziarul care îl citea Tata zi cu zi, sărmanul „inocenț“, fără preocupări intelectuale, cum binevoia-l numi Domnia-Ta. Acum mă apropiu masiva masă de scris. Sieriu de stejar în estau îngropați cincizeci de ani de istorie trăită a românismului ardelean. Inctinel de chid sertarele, scot una câte una scrisori vechite, nenumărate procese politice, în altele acel „Proces al Memorandului“ pe care îl amintești cu plictiseală Domnia-Ta. Se vede că nu ți-a vorbit îndeajuns, Domnule Brătescu-Voinești, bătrânul luptător nu a reușit să convertească sufletul la înțelegere. Îți seama acum de ce sfâșietoare actualitate este „plictisitorul proces al Memorandului“,

câmp, i-au culcat pe toți cu fața la pământ și ofițerul, un maior, le-a dictat sentința: moarte! — Dar puștile n'au bubuit. Ci după minute de așteptare a morții, li s'a spus că au-s vrednici de așa cinste ungurească. Ci au bătut din nou, întâi subofițerii, apoi soldații împărțiți în echipe. Pe Părintele mai brunt decât pe toți. La un moment dat, un andarm i-a pus revolverul în ceafă, iar soției, care de groază și-a acoperit fața cu mâinile, au dat palme și au silit-o să privească scena barbară. Jandarmul a pus mâna pe trăgaci; în acea clipă însă celalalt i-a prins arma, spunând că „nu-i vrednic popa valah un plonte maghiar“. I-a „oferit“ în schimb baioneta, să-și verse singur din vine tot sângele valah. Ceeace, firește, Părintele n'a făcut. Au bătut, deci din nou. — S'a lăsat seara. Atunci i-au dus pe toți spre granița apropiată, și le-au spus că de se vor mai înbarce vor plăti cu viața. Au rămas toată noaptea într'o porumbiște, iar dimineața au recut dincoace. Copiii, acasă, nu știu nimic și unde au dispărut părinții.

N'am putut verifica direct, dar este un preot refugiat cel ce ne-a adus trista veste bună, în ziua de 23 Sept. a fost omorâtă toată familia Păr. Andrei Bojor din Mureșenii de Câmpie, jud. Cluj. Căutat de jandarmi sub pretextul că ar avea arme, preotul a fost aflat în 23 Sept. la locuința sa, unde se afla și Pavățătorul, cantorul și câțiva frunțași cu somnile lor. Jandarmii i-au împușcat pe toți: pe preotul și soția lui, pe cele două fete studențe și pe băiatul lui, pe servitoarea care era ungueroaică, pe învățător și soția, pe canonic și soția și pe curatorul primar. — Nu mai amintim cazul, verificat și cunoscut din gazete, al Păr. Onofrei, paroh la catedrala din Ieluj. Intre alte chinuri alese la care a fost, bestiiile i-au smuls pe rând barba, apoi l-au coânzurat. Printr'o adevărată minune a fost salvat totuși în clipa când să-și dea sufletul.

Dar fiorosul pomelnic e departe de a fi închis. Ne îngrozim în fiecare dimineață de ceace vom mai afla peste zi. — Stăm scâr-

biți și îndurerați. Ne rugăm pentru frații noștri cari au fost chinuți, omorâți și cari trăesc încă în spăimele morții. Ne întrebăm: ce vor zice popoarele lumii în fața acestor barbarii fără seamăn și fără nici o explicație? Ce vor zice mai ales națiunile cari, la dictatul dela Viena, au luat garanții solemne pentru viața, avutul, și libertățile românilor dați pradă „cavalermismului“ unguresc? Ne întrebăm, și nu știm. — Știm însă precis ce va zice, astăzi ori mâine, Dumnezeu și dreptatea Lui!

Pentru dreptatea noastră. „Neamul Românesc“ (3-10-40) ne atrage atențiunea asupra unui valoros și binevenit articol, pe care-l publică d. prof. *Claudiu Isopescu* în revista italiană „*La Festa*“, din 9 Iunie 1940, sub titlul „*La antichità dei Romeni e il fondo latino del loro cristianesimo.*“

Răspunzând insultelor stupide cu care un ignorant domn Leonardo Olschki cearcă să nege latinitatea noastră, articolul cuprinde o vie și ordonată demonstrare a vechimii noastre și fondului latin al creștinismului nostru. Iată cum rezumă „N. R.“ această argumentare a autorului, deosebit de interesantă și pentru cititorii noștri:

„Toți vecinii Daciei, Bulgari, Sârbi, Unguri, Poloni, Cehi și Rușii au primit creștinismul mult mai târziu, prin sec. 9. Șaguna și Hașdeu stabileau creștinismul în Dacia prin epoca romană, iar Dimitrie Cantemir și Roesler îl așează sub Constantin cel Mare, cu toții atribuindu-i obârșie romană. Scriitorul bisericesc Tertulian (160—245) consideră pe Daco-romani printre creștini, dar Origen (185—264) ne face să credem că nu toată Dacia era creștină. Regretatul V. Pârvan a cercetat cu toată competența începuturile creștinismului român. Se remarcă oarecum apropierea reliefată între credința dacică și creștinism prin nemurirea sufletului și fericirea vieții viitoare, astfel că noua lege găsi printre Daci un teren de poteci bine deschise. A. Pârvan demonstrează cum în sec. IV creștinismul ajunsese generalizat în Dacia, sub forma latină, mulțămîta episcopului Nicetas, acel interesant personaj a cărui acti-

vitate misionară rezultă nu numai din propriile sale scrieri, dar mai ales din scrisorile și poemele celebrului Paulinus. Apostolatul lui Nicetas contribui decisiv la romanizarea provinciei — care la 270 nu se mai găsea sub autoritatea Romei. Raporturile Daciei nu erau însă cu Bizanțul, ci tot cu provinciile romane dela Sudul Dunării, făcând legătura cu occidentul roman.

Justificat afirmă deci V. Pârvan cu privire la apostolul Daciei, că este „Unul din romanizatorii noștri, și prin mijlocirea creștinismului, un înnoitor în forme eterne al tradiției pure romano-italice la Dunărea inferioară (Cit. Cl. Isopescu).

„Românii s'au format deci în același timp popor latin și creștin“, arată autorul, iar „Creștinismul Românilor nu provine dela Slavi, ci aceștia l-au cunoscut întâi dela Români, care au exercitat în această direcție o influență sigură și asupra Ungurilor, după cum rezultă din cuvintele lor „pogany“: păgân; „Karácsony“: Creciun etc., luate dela limba română.“ Bine înțeles, terminologia creștină românească prezintă elemente latine mult superioare celor slavo-grecești și d. Isopescu dă un tablou rostind adevărul dela sine“.

Știri mărunte

Gest Regal. Greutățile zilelor cer tuturor jertfe și generozitate. Întâiul care înțelege această cerință a vremilor de încercare și ține să dea pildă de imitat tuturor este însuși tînărul nostru rege, M. S. Mihai I. Având în vedere mai ales nevoile studenților refugiați din provinciile cedate, M. Sa a dispus să se pună la dispoziția tineretului universitar trei pavilioane din locuințele Palatului Regal din Splaiul Independenței. — Sperăm că gestul regal va fi înțeles și urmat de toți cei cari pot alina, cu jertfa lor, mizeria altora și necazul țării.

Cetate universitară la Alba Iulia. D. prof. Valeriu Moldovan a cerut, printr'o scri-

es acum, Domnule membru al Academiei omâne? Citesc scrisorile de o dubioasă valoare literară a marelui Rațiu, scrise din înșisoarea dela Seghedin... ale lui Lucaci... ale marelui român profesor V. A. Ureche, ale Goga și ale atâtor altora cari au ilustrat neamul românesc.

Nenea Iancu Caragiale scrie dela Berlin: „a întoarce mă opresc la voi“. Ce scumpă mintire a copilăriei mele, figura lui Nenea Iancu Caragiale, alături de Gheorghe Coșbuc, care ne-a dăruit mie și surorii mele — fetițe mici pe atunci — cărțile lui Caragiale și ale unor autori români de seamă (nici una dintre ele sale, — câtă modestie). Imi aduc aminte nopțile când stam ghemuită lângă Tata, la masa în „prânzător“, și ascultam minunatele povestiri până în zori. Ce minunate „cherti“ literare! De ce îl vor fi apreciat Ei atât mult și atât de cald pe „incultul personaj“ delat Arad“?

Plec așa de greu din „Cancelarie“, privesc pereții, ici o stampă veche „Mihai Vișnițanu“, acolo Avram Iancu, alături „Andrei Băresanu“, ținând în mână pergamentul pe care descifrez scris cu litere minuscule „Despărtă-te Române“.

Iată o altă litografie ieftină și colorată, să în mii de exemplare ca să fie accesibilă și cărui român sărac, tablou ce înfățișa Câmpul Libertății din Blaj, cu piatra comemorativă

frântă în două la pământ. Ce decor naiv, nu-i așa? Totuși îmi este mai scump decât minunatele fresce din palatul Dogilor — de pildă!

Vai, era să las nebăgată în seamă o veche și îngălbenită fotografie: Congresul Uniunii Interparlamentare de acum 30 de ani. Tata e alături de Fr. Passy, întemeietorul acestei Uniuni, care știu cât de mult îl aprecia, pentru dârzenia cu care-și apăra neamul. Incultul „care nu știa o boabă franțuzește“ cum afirmi Domnia-Ta, știa perfect alte trei limbi pe cari i le-au impus nevoile cotidiene și de cari se servea minunat în slujba apărării credinței și libertății culturale neamului său ardelenesc, persecutat de totdeauna de neînțelegera barbarilor. Oare cine îi va fi făcut la acea epocă discursurile?

În congrese de oameni aleși nu „se strâmba nimeni de rîs la scrâșnirile din dinți și privirile fioroase ale monahului din Ardeal.“ Era apreciat și stimat chiar de adversari.

Dar să plec din Cancelaria umilului avocat.

„Advocatul neamului“ l-a poreclit cineva odată. Da, asta a fost: avocatul neamului... Văd banca de sub poartă, curtea plină de țărani români persecutați, întemnițați, împilați, cari veneau cu încredere la apărătorul lor de totdeauna. Aud mângăierile lor timide: „O, drăguța Badei, ce frumos vorbește graiul nostru!“ Apoi ora mesii. La amiază venea Tata

cu câte un țăran voinic, se uita rugător la mama: „Mai pune o farfurie la masa noastră“ și îi explica: „Badea Todor n'are tren până diseară.“ Niciodată nu l-am auzit umilind un țăran sau un om sărac. Va fi avut un gest de impaciță pentru un „Domn“ — se poate! dar atât: un gest, cu imediata revenire bună și împăciuitoare. La acest om ai văzut Domnia-Ta „atitudini uneori extrem de ridicole, alteori grozav de revoltătoare“, la acest om — dela care un neam întreg a luat exemplu de bărbăție și curaj, care în haosul și epoca de destrămare din 1918 împreună cu marii săi prieteni, Iuliu Maniu, Alexandru Vădăvoevod, Vasile Goldiș, Aurel Vlad, Valeriu Branște și așa mai departe, privind moartea în ochi au dus neamul ardelenesc la ziua învierii dela 1 Decembrie la Alba-Iulia?!

Să revenim la minunata D-tale scriere — chestia vagonului salon: „Omul ăsta, care toată viața călătorise în vagoane de cel mult clasa II, nu mai putea călători decât în vagon ministerial.“ Eu vă răspund: „A călătorit o viață întreagă în cl. I, fiind aproape permanent deputat naționalist român în Parlamentul dela Budapesta. Dar asta n'are importanță, biletul era tot „gratuit“, dela Stat. N'are importanță nici faptul, că leafa de deputat rămânea mereu la Budapesta pentru chiriile, pentru hrana sau haina de iarnă a cutărei sau cutării student român sărac. Și vai, mulți erau săraci

soare deschisă, înființarea unei „cetăți universitare“ la Alba Iulia, așezându-se în acest oraș sfințit al trecutului nostru universitatea pe care urgia vremii a alungat-o din Cluj. Conducătorul Statului, d. gen. Antonescu a răspuns fără întârziere, anunțând că decisese, cu două săptămâni mai înainte, acest lucru. Se lucrează de pe acum la proiectele construcțiilor și clădirilor necesare, lipsa cărora n'a îngăduit să se așeze în istorica cetate chiar de pe acum înaltele școale refugiate. Este o datorie națională, față de trecut și față de viitor, să se întemeieze în cetatea lui Mihai și a atâtor amintiri de glorie un centru de cultură și tradiție românească. — Nu putem decât să ne bucurăm de aceste proiecte frumoase. Bineînțeles, în supoziția că realizarea lor nu vrea să prejudicieze în nici un chip viitorul apropiat, care va trebui să ducă neapărat îndărăt în Clujul românesc instituțiile pe care o nedreptate trecătoare le-a aruncat în neagră pribegie.

Ajutor frățesc. În marea acțiune națională de ajutorare a fraților năpăstuiți, cari au

la Universitatea dela Budapesta! Domnia-Ta, poate nu știi, că fiii de țărani ardeleni, ajunși la o situație, țineau drept sfânta lor datorie la rândul lor să ajute pe alți 2—3 la școală, tradiție pe care o păstrăm în Ardeal până în zilele noastre! Așa s'a ridicat pătura intelectuală ardeleană! Revenind la vagonul salon, foarte mulți își vor aduce aminte de plejada tovarășilor de drum a Președintelui Camerei deputaților: mici funcționari, studenți, oameni umili cu trebșoare, necazuri și fără parale prin București, toți se adunau mult înainte de ora plecării spre a-și ocupa modest locurile lor.

Cam aceeași compunere o avea și clientela politică, plus invalizii și marii mutilați de război, cărora, — nu se poate să nu-ți aduci aminte — ce grije deosebită le purta. Pentru aceștia îți era atât de greață să intervii pe la diferitele autorități? Și te supăra că îi primea la Cameră, fiindcă, după cum spui Domnia-Ta, „nu avea unde să-i primească acasă“, stând într'o singură cameră la gineri-su.“

Da, adevărat. Singura insultă meritată, care i-o aduci: Nu putea primi acasă, de rușine! În atâția ani nu și-a făcut nici un palat la București! Ce politician de mică talie! Ce om șters!

Nu! N'avea palate la București! Ii ajungea casa cea mică dela Arad, care a fost totuși destul de mare să cuprindă în ea întregul Ardeal cu toată „fioroasa și sălbatica“ lui vrere de desrobire și unire. Această casă în care s'a plămădit unirea și s'a hotărât parte din marile acțiuni naționale înscrise în istoria Ardealului, nu are placă comemorativă, dar poartă și azi în obloanele dela stradă urma gloanțelor ungurești. În această casă a ținut să revină mereu Generalul Berthelot, care-l numea pe bătrânul luptător „complicele său“ la încălcarea liniei demarcaționale, care a fost întâi atât de nedrept fixată pentru Ardeal.

Ce prăpastie Domnule Voinești, — între sufletul D-tale de fin literat, membru al Academiei Române și sufletul umilului avocat, care însă a avut un titlu de glorie, pe care nu l-ai avut și nu-l vei avea, acela de a fi fost „al neamului.“

Ca încheiere îți mulțumesc, că prin scrisul D-tale inexplicabil, în îndrăsneala lui, plin de ură și venin, mi-ai răscolit sufletul, m'ai ajutat să dau la iveală ceea ce țineam ascuns cu modestie în tainițele sufletului meu de copil iubitor.

Ana Birtoloni
născută Ciceo-Pop

trebuie să fugă din calea urgiei ungurești, iau parte activă și zeloasă diferitele noastre reuniuni de pietate și caritate. În fruntea lor, asociația „Sfânta Elena“ a femeilor unite din Capitală desvoltă o activitate pilduitoare. Între altele, această societate a deschis, în noua reședință bucureșteană a mitropoliei noastre (Str. Batiște 39), o cantină, care servește zilnic masă foarte bună la 100 refugiați cari își caută un rost de existență în capitala țării. Grijă devotată și jertfelnică pe care o depun membrele din fruntea reuniunii, sub permanenta conducere a prezidentei, d. Gabriela Dr. Banciu, fac ca această masă să fie deosebit de apreciată și căutată.

Locale. Dumineca viitoare, a săptămânii IV după Înălțarea Sf. Cruci, va predica în catedrală pâr. Dr. Septimiu Todoran, prof. de teologie.

— Dumineca trecută, după sf. liturghie, I. P. S. pâr. Mitropolit Alexandru, în sobor de preoți, a slujit în catedrală un parastas pentru fiii neamului uciși în teritoriile ardelenne robite. Au asistat și autoritățile locale școlare, administrative și militare. — În d. amiaza aceleași zile Preasf. Vasile Aftenie a slujit un paracelis tot în catedrală și în același scop.

— Ca în fiecare toamnă, avem și acum la noi o comisie de bacalaureat, în fața căreia dau examen 125 absolvenți ai liceelor de băieți și fete din Blaj și Alba-Iulia, băieți Turda, ref. Aiud, rom. cat. Alba-Iulia, și Dumbrăveni. Președinte al comisiei este d. prof. univ. Traian Popovici (mat.), iar membri dd.: Ion Popzeican, română; Vuia Irina, franceza; Nichifor Virginia, istorie; Ion Cotruș, geografie; Bărcănescu Temistocle, filosofie; Virgil Ungureanu, latina; Fizitea Augustin, șt. nat.; Văleanu Ion, fiz.-chimice.

Pentru suflete de frați. Mitropolia Bujului a dat un ordin mișcător: În toate bisericile parohiale din Arhidieceză să se slujească în ziua de 29 Sept. c. câte un parastas, câte un paracelis pentru frații de limbă și lege, asasinați în Ardealul robit de cutropită inumană. Ordinul acesta a fost executat promptitudine și pietate în întreaga arhidieceză de Alba-Iulia și Făgăraș, pretutindea tălcuindu-se rostul acestor slujbe îndoliate, zile cu tăceri impuse cu forța.

Trei sute șaptezeci contra unui Guvernul din Budapesta, în nesfârșita lui nerozitate, a binevoit a aproba scoaterea și ziar românesc la Cluj. Unul singur. Pentru milion și jumătate de români, primiți în — și cu obligații solemne de a le respice limba, cultura, drepturile — prin dictatul de Viena. Aprobarea e dată, deocamdată, numai în principiu, rămânând ca același guvern cavaleri să fixeze mai târziu momentul precis pentru apariția reală. Și, se înțelege, și temeinic cenzurată. Măsura e jurtificată prigoana la care a fost expusă, chipurile presa ungurească din Ardeal în timpul stărnirii românești. — Așa guvernul din Budapesta, care știe foarte bine că în Ardeal românesc existau, înainte de război, 37 publicații și ziare scrise în limba maghiară, în cele două decenii românești numărul le trecut de 370! Chiar unul din ai lor, Mon Istvan, arăta, în revista „Museum“ din (a. XLI No. 10-12, 1936) că „între anii 1925 produsele de presă maghiară — publicațiile de tot felul — au ajuns la cifra 350“. Deși numărul ungușilor din România era mai mic decât al Românilor trecuți melnic la ei. — Dar ce să-i faci? În acea zodie a dictatelor, adevărul însuși trebuie „ungureșt!“

MANUALE CATEHETICE

pentru anul școlar 1940—41

se află la

Librăria Seminarului Blaj

Curs primar:

Cl. I	Dr. I. Suci, ep.: Catehism I	18
	Dr. N. Brinzeu: „ I	10
Cl. II	Dr. Nic. Brinzeu: Catehism II	14
	Dr. V. Cerghizan: „ II	12
Cl. III	Dr. Aug. Popa: Biblia copiilor III	20
Cl. IV	Dr. Nic. Brinzeu: Catehism IV	27
	Dr. V. Cerghizan: „ IV	15
Cl. V	Dr. Nicolae Brinzeu: „ V	27
Cl. VI	„ „ „ VI	27
Cl. VII	„ „ „ VII	27

Curs secundar:

Dr. V. Cerghizan: Istoria descop. dumn.
Dr. Alex. Ciplea: Mica Biblie II
Dr. Nic. Brinzeu: Catehism III
„ „ „ Liturgica IV
Dr. Aug. Tatar: Dogmatica specială V
Dr. Ioan Suci: Morala creștină VI
Dr. Ioan Georgescu: Istoria bisericii VII
„ „ „ Apologetica VIII
Ediții pentru Catehism:
Dr. Nic. Brinzeu: Catehism I—II
„ „ „ „ IV

Ca să se evite întârziere și greșeli la expediție, manualele se vor comanda după lista de mai sus, indicându-se exact autorul, clasa și prețul. Pentru arirea cheltuelilor de comandă, acordăm 10 % rabat la comande mai mari de Lei. Banii se vor trimite înainte, căci în acest caz suportăm noi spesele postale care reprezintă o sumă destul de importantă. — În caz contrar, expediția se face cu ramburs, socotind spesele postale.

Manualele care nu sunt trecute în această listă să nu se mai ceară, nu sunt în vânzare decât cele de mai sus.

LIBRĂRIA SEMINARULUI

BLAJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

TELEFON 41.